

BOJ PROTI DIGITÁLNÍMU ANTICIGANISMU V ČESKÉ REPUBLICĚ

Copyright: ©European Roma Rights Centre, leden 2024

Navštivte stránky www.errc.org/permissions pro více informací o používání, sdílení a citování tohoto dokumentu a dalších materiálů ERRC.

Autor: **Gwendolyn Albert**

Editoři: **Jonathan Lee a Hannah Crane**

Grafický design: **Sophio Datishvili**

Layout: **Dzavit Berisha**

Obrázek na titulní straně: ©ERRC; obsahuje grafiku od @Maria Petrish/Adobe Stock

Tento průvodce je publikován v angličtině a češtině a je společným doplňkem k publikaci 'Prosecuting Digital Antigypsyism in the Czech Republic', která dokumentuje právní situaci online nenávistných projevů v České republice a byla napsána Fórem pro lidská práva.

Projekt podpořila nadace EVZ Foundation. Tato publikace nevyjadřuje názor nadace EVZ. Za obsah této publikace nese odpovědnost její autor.

Adresa: Avenue de Cortenbergh 71, 4. patro, 1000 Brusel, Belgie

E-mail: office@errc.org

www.errc.org

PODPOŘTE ERRC

European Roma Rights Centre je ve své dlouhodobé existenci závislé na štědrosti individuálních dárců. Prosím, připojte se k podpoře jeho budoucnosti i vy. Dary v jakékoliv výši jsou vítány a lze je zaslat prostřednictvím PAYPAL na stránkách ERRC (www.errc.org, klikněte na tlačítko Donate v pravém horním rohu domovské stránky) nebo bankovním převodem na účet ERRC:

Držitel účtu: **EUROPEAN ROMA RIGHTS CENTRE**

Název banky: **KBC BRUSSELS**

IBAN: **BE70 7360 5272 5325**

SWIFT kód: **KREDBEBB**

OBSAH

Úvod	4
Metodika	5
Definice nenávistných projevů	5
Sběr dat	5
Zpracování dat	6
Omezení projektu	7
Nenávistné projevy na internetu v České republice	8
Stávající snaha potírat nenávistné projevy v České republice	10
Předchozí zjištění o nenávistných projevech vůči Romům na internetu	11
Kulturní životnost anticiganistických stereotypů	13
Od online k offline nenávisti	14
Zjišťování nenávistných projevů	15
Podaná trestní oznámení	19
Pachatelé, na které byla podána trestní oznámení	20
Shrnutí zjištění	26

ÚVOD

Tento projekt zahájilo Evropské centrum pro práva Romů (ERRC), Fórum pro lidská práva (FORUM) a organizace ROMEA s cílem aktivně zasahovat proti nenávistným projevům na internetu v České republice. Do projektu se zapojila skupina dvaceti romských studentů-dobrovolníků, stipendistů organizace ROMEA, kteří vyhledávali nenávistné projevy na internetu, především na platformách sociálních médií, a shromažďovali důkazy o těchto trestných činech, které pak mohly být použity jako podklad pro právní kroky. Výsledkem úsilí dobrovolníků bylo trestní oznámení, které právníci FORUM podali na deset různých podezřelých osob za několik případů nenávistných projevů.

Projekt vycházel z předchozích zkušeností ERRC s dobrovolníky v boji proti nenávistným

projevům na internetu v rámci projektu ERRC *Challenging Digital Antigypsyism*, jehož cílem je aktivně řešit nenávistnou kulturu vůči Romům na internetu. Prostřednictvím tohoto projektu ERRC a jeho odhodlaní dobrovolníci bojují proti anticiganismu online v Albánii, Bulharsku, Srbsku, na Slovensku, v Rumunsku, Turecku a na Ukrajině a ztělesňují tak hlavní myšlenku projektu, že nestačí jen **nebýt rasistou**, ale je třeba být **antirasistou**, aby bylo možné účinně čelit nenávisti. Výsledky této dobrovolnické práce v Albánii, Srbsku, Turecku a na Ukrajině najdete v naší zprávě: *Challenging Digital Antigypsyism*.¹ ERRC doufá, že tato práce časem přispěje k vytvoření komunity digitálních aktivistů, kteří se zavázali bojovat proti nebezpečné online rétorice o Romech.

Každý den na Facebooku vidím nenávistné projevy vůči Romům. Ti lidé si myslí, že když se schovají za počítač, nemusí nést následky. Věřím, že v budoucnu budou existovat efektivnější způsoby, jak tyto lidi trestat, proto se do tohoto projektu zapojuji jako dobrovolník v ROMEA. Musíme se zaměřit na nenávistné projevy a snažit se proti nim všemi možnými způsoby bojovat.

František Némec
Dobrovolník projektu a student umělé inteligence na ČVUT v Praze

¹ ERRC, *Challenging Digital Antigypsyism: Albánie, Srbsko, Turecko, Ukrajina*, 17. května 2023. K dispozici [zde](#).

METODIKA

Definice nenávistných projevů

Pro účely tohoto projektu byla vypracována pracovní definice nenávistných projevů na základě předběžné analýzy typu obsahu, který se objevuje na českojazyčných sociálních sítích. Bylo zjištěno, že existující “standarty komunity” na těchto sítích ne vždy vystihují rozsah nenávistných projevů, které se na těchto sítích objevují, a nejsou užitečné jako jediné vodítko

pro identifikaci nenávistných projevů (zejména při zvažování trestněprávní hranice pro právní stížnosti). Nebylo také možné pochopit, jakým způsobem jsou tyto standardy prosazovány, protože platformy sociálních médií nezveřejňují, jaké druhy obsahu se nikdy nedostanou na internet nebo jsou odstraněny z oběhu, jakmile se o nich správci dozvědí.

Pracovní definice nenávistných projevů použítá pro tento projekt zněla:

Věřejné podněcování k diskriminaci, nenávisti nebo násilí vůči skupině nebo jejím jednotlivým členům, kteří jsou již chráněni zákonem jako zvláště zranitelní (kvůli svým schopnostem, etnickému původu, pohlaví, náboženství, sexuální orientaci nebo barvě pleti), pokud takové podněcování zahrnuje dehumanizující výrazy nebo výroky o údajné méněcennosti skupiny nebo urážky, které jsou tabu.

Sběr dat

Dvacet romských dobrovolníků se rekrutovalo z řad studentů, kteří dostávali stipendia prostřednictvím organizace ROMEA. V průběhu osmi různých sezení, od ledna do října 2022, byli vyškoleni v tom, jak identifikovat nenávistné projevy na internetu, s důrazem na projevy zaměřené proti Romům, a byli poučeni o tom, jak ukládat odkazy a snímky obrazovky tohoto obsahu jako důkazní materiál, který by organizace pro lidská práva Forum pro lidská práva (FORUM) mohla použít na podporu trestních oznámení. Školící materiály vycházely z materiálů, které byly použity v předchozích projektech ERRC na bázi dobrovolníků, a koordinátorka dobrovolníků a ředitelka pro advokacii a komunikaci ERRC poskytly pokyny, jak školení co nejlépe vést a vytvořit fungující metodiku. Školení probíhala jak online, tak osobně. Během školení studenti diskutovali o nalezených případech nenávistných

projevů a vedoucí projektu jim poskytl zpětnou vazbu, aby se ujistil, že dokáží rozpoznat projevy s potenciálem trestního stíhání.

Jednoho ze školení se zúčastnila akademička Selma Muhic z Univerzity Karlovy, která rovněž vede Mezinárodní síť proti kybernetické nenávisti. Díky svým předchozím zkušenostem s monitoringem sociálních médií pro Evropskou komisi mohla studenty informovat o široké škále českojazyčných veřejných skupin zejména na Facebooku, které by mohly být monitorovány kvůli extrémnějším projevům nenávisti.

Studenti hledali nenávistné projevy od jara 2022 do léta 2023, a to v češtině, přičemž prohledávali jak zpravodajské portály online, tak platformy sociálních médií, jako jsou Facebook, Instagram, TikTok a Twitter. Identifikovaný obsah zahrnoval

textové příspěvky, včetně používání emotikonů, nebo zveřejňování obrázků, memů či videí. Byl sdílen na vlastním profilu uživatele, zveřejněn na jiných stránkách prostřednictvím platformy sociálních médií nebo byl součástí komentáře v diskusním vlákne pod osobním příspěvkem nebo příspěvkem zpravodajského portálu. Dobrovolníci také vytvořili seznam klíčových slov, která při svém vyhledávání používali.

Dobrovolníci ukládali odkazy a pořizovali snímky obrazovky a předávali je vedoucímu

projektu ke klasifikaci. Vzhledem k tomu, že cílem tohoto projektu bylo podniknout právní kroky proti zjištěným nenávistným projevům, dobrovolníci obsah nenahlásili společnostem provozujícím sociální média, protože by to mohlo vést k jeho odstranění a zmizení důkazů. Od právních partnerů FORUM také obdrželi zpětnou vazbu, že obsah formulovaný jako přání nebo pasivní konstatování (např. “Bylo by dobré, kdyby...”), jakkoli rasistické, by pravděpodobně nevedlo ke stíhání dané osoby.

Zpracování dat

Obsah nenávistných projevů, který dobrovolníci odhalili, byl poté analyzován vedoucím projektu s cílem identifikovat shluky obsahu, posoudit závažnost projevů nenávisti a určit případy projevů, které lze stíhat. Mnoho příspěvků vyjadřovalo nenávist vůči více než jednomu cíli, což komplikovalo zpracování v číselném vyjádření.

Při určování, zda nenávistné projevy splňují podmínky pro trestní stíhání, hraje velkou roli kontext, nicméně mezi základní prvky, na které je třeba si dát pozor, patří: kdo výrok pronesl, znění výroku, skutečný záměr výroku, kontext, v němž byl výrok pronesen, a zda výroky mohou vést ke škodlivým následkům (například k násilí nebo eskalaci konfliktu).

Velká část obsahu, který dobrovolníci uváděli, byla diskriminační a stereotypní mluva o Romech, která nevyjadřovala úmysl páchat na nich násilí. Patřilo sem mnoho anticiganistických výrazů o Romech, kteří jsou na sociálních dárkách, nepracují, páchají trestnou činnost atd.

Přibližně stejný počet opět měl vyšší stupeň závažnosti, protože vyzýval k opatřením proti Romům nebo k tomu, aby Romové sami dělali (nebo nedělali) určité věci; například “měli by se vrátit tam, odkud přišli”. Tento druh materiálů často konkrétně zmiňoval barvu pleti a exotizoval Romy.

Nejméně častým typem nalezených příspěvků byly ty, které vyjadřovaly nejnásilnější nenávistné projevy: výzvy ke genocidě Romů, vyjádření podpory nacistické ideologii a touhy po jejím pokračování nebo výhrůžky, že Romům ublíží nebo je zavraždí. Míra závažnosti tohoto typu nenávistných projevů znamenala, že na takové případy bylo možné podat trestní oznámení, stejně jako na některé jasnější příklady podněcování k nenávisti.

Podrobnější analýzu právního prostředí týkajícího se nenávistných projevů v České republice naleznete v naší doprovodné zprávě: *Stíhání nenávistných projevů na internetu: A Policy Guide for the Czech Republic.*

Omezení projektu

Hlavním omezením projektu bylo, že mnoho času bylo stráveno procesem pokus-omyl, kdy se většinou nezkušení dobrovolníci snažili najít správný druh nenávistných projevů, které by mohli nahlásit. Navíc povaha dobrovolnické práce znamená, že dobrovolníci tuto práci vykonávali ve svém volném čase, takže zapojení do projektu přirozeně klesalo a klesalo.

Závěry o shlukovaném obsahu, které vedoucí projektu učinil, jsou převážně kvalitativní, což z velké části souvisí s povahou toho, co bylo zjištěno. Jak je patrné z některých příkladů uvedených níže v oddíle o trestních oznámeních, Romové byli někdy terčem útoku v rámci širšího

seznamu jiných nenáviděných skupin, zřejmě v závislosti na tom, co nenávistné projevy vyvolalo, což lze odvodit z mediálních výstupů, které podezřelí pachatelé buď sdíleli, nebo na ně odkazovali či je komentovali.

Posledním omezením byla potřeba zajistit, aby komentáře byly zachovány online v původním nastavení pro účely pozdějšího podání trestního oznámení. To znamená, že dobrovolníci se nesnažili sledovat výkonnost společností provozujících sociální média při reakci na nahlášený obsah, ale pouze ukládali odkazy na obsah a jeho snímky obrazovky, aby mohli lépe podpořit právní kroky.

NENÁVISTNÉ PROJEVY NA INTERNETU V ČESKÉ REPUBLICE

Již v roce 2022 potvrdil Ústavní soud ČR, že je nutné zabránit nenávistným projevům v online prostředí a trestat ty, kteří je šíří, pokud se objeví. Soud se tak vyjádřil, když zamítl stížnost uživatele internetu, který byl odsouzen a potrestán za zveřejnění nenávistného komentáře pod článkem v místním online zpravodajství s fotografiemi průběžků v Teplicích. Ve třídě, kterou komentoval, byly romské a další děti různých národností a jeho slova naznačovala, že by měly být zplynovány.²

Žalobce tvrdil, že jeho komentář byl zamýšlen jako komentář, “vtip” a vyjádření politického nesouhlasu, který je chráněn právem na svobodu projevu, ale soud s ním nesouhlasil. Již v předchozím vyšetřování z roku 2019 Ústavní soud vyslovil názor, že takové komentáře zveřejněné na internetových diskusních fórech nebo sociálních sítích představují “*technicky specifický způsob politického boje, který je nepřijatelný a*

snadno srovnatelný s nástroji používanými předchozími totalitními ideologiemi”.³ Ačkoli je svoboda projevu zaručena článkem 17 české Listiny základních práv a svobod, z judikatury je zřejmé, že ne všechny projevy požívají ochrany.

Nenávistné projevy na internetu mohou zahrnovat také zveřejňování videoobsahu s cílem vést online “válku” proti osobám považovaným za nežádoucí (např. Romům nebo přistěhovalcům), včetně falešného obsahu vytvořeného za účelem diskreditace nebo očernění jednotlivců nebo skupin v očích veřejnosti. Sociální síť Facebook je již mnoho let unikátním místem pro nenávistné projevy; nedávný přehled několika let prvoinstančních soudních rozhodnutí o těchto trestných činech, který provedl Úřad veřejného ochránce práv (ombudsman), ukázal, že 83 % z nich bylo spácháno na Facebooku.⁴

83%

V roce 2020 veřejný ochránce práv uvedl, že pouze třetina prvoinstančních soudů v zemi řešila případy nenávistných projevů na internetu, ačkoli případů takových projevů přibývá, a že většina stíhání byla zahájena pouze proto, že se o projevech dozvěděla média.

Existuje sice možnost nahlásit takové trestné činy online prostřednictvím vládního portálu pro občany (Portál občana), ale lidé tak činí jen zřídka.⁵ Bývalá ombudsmanka Anna Šabatová věnovala této problematice, kterou považovala za mimořádně závažnou, zvláštní pozornost již

2 ČTK, Romea.cz, “Ústavní soud rozhodl proti nenávisti na internetu v kauze vyhrožování dětem”, 4. ledna 2022. Dostupné [zde](#); přístup 5. září 2023.

3 Nález Ústavního soudu ze dne 2. dubna 2019, sp. zn. III. ÚS 3439/17.

4 Tisková zpráva, Kancelář veřejného ochránce práv, Česká republika, “Veřejný ochránce práv přezkoumává judikaturu týkající se nenávistných projevů na internetu”, 22. května 2020. Dostupné [zde](#); přístup 5. září 2023.

5 Viz: <https://obcan.portal.gov.cz/prihlaseni>.

od roku 2016 a její nástupce uvedl, že podle něj pandemie COVID-19 vytváří živnou půdu pro to, aby lidé zneužívali online prostor k páčání trestného činu nenávistných projevů a, což je znepokojivé, aby se připravovali na páčání této trestné činnosti i offline.⁶

Kancelář veřejného ochránce práv přezkoumala 47 prvoinstančních rozhodnutí o nenávisti na internetu od ledna 2016 do června 2019 a zjistila, že 94 % takových projevů se dopustili muži, kteří nejsou příslušníky žádné menšiny, a že 91 % z nich nemělo žádný předchozí záznam v trestním rejstříku. V případech, kdy byly podány žaloby, skončilo 91 % z nich odsouzením. Nejčastěji udělovanými tresty byly

podmíněné tresty odnětí svobody (v průměru 10 měsíců) ve zkušební době (v průměru 2 roky) a také pokuty. Soudy také zabavovaly počítače a nařizovaly pachatelům veřejně prospěšné práce. Nejčastěji spáchaný trestný čin spadl pod § 356 trestního zákoníku; jednalo se o podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo podněcování k omezování práv a svobod skupiny osob, přičemž téměř polovina rozsudků (49 %) byla vynesena za tyto trestné činy.⁷

V lednu 2020 vydala tehdejší ombudsmanka Anna Šabatová doporučení pro řešení nenávistných projevů na internetu pro různá ministerstva, policii, soudy, státní zastupitelství a agentury pro financování vědeckého výzkumu v České republice.

Mezi tato doporučení patřilo např:

- sjednocení různých databází o trestné činnosti;
- analyzovat přestupkové případy takových projevů;
- analýza judikatury týkající se těchto trestných činů;
- zajistit, aby trestní zákoník obsahoval ochranu zranitelných skupin, které se staly obětmi trestných činů z nenávisti všeho druhu;
- kampaně proti nenávisti na internetu mezi dětmi a mládeží;
- školení orgánů činných v trestním řízení o problematice trestných činů z nenávisti obecně;
- zahrnutí tohoto tématu do výzkumu prováděného Institutem pro kriminologii a sociální prevenci;
- podpora vývoje nástrojů pro sledování nenávistných projevů na sociálních sítích;
- podpora online podávání oznámení o těchto trestných činech prostřednictvím portálu pro občany
- aktualizace vlastního online obsahu ministerstva vnitra týkajícího se trestných činů z predsudků a extremismu, aby zahrnoval nenávistné projevy na internetu jako fenomén.⁸

6 Tamtéž.

7 Tamtéž.

8 Tamtéž.

STÁVAJÍCÍ SNAHA POTÍRAT NENÁVISTNÉ PROJEVY V ČESKÉ REPUBLICE

Kromě výše zmíněného málo využívaného portálu existuje ještě jedna online možnost: Web STOPonline.cz.⁹ Na tomto webu mohou občané nahlásit případy protiprávního obsahu na internetu, včetně trestných činů spadajících pod § 356 trestního zákoníku, kde je klíčové, že k podněcování dochází veřejně. To zahrnuje jak virtuální sféru, tak i tisk, film, rozhlas nebo televizi.¹⁰

Kromě online zpravodajství se proti nenávistným projevům bojuje i offline. Hate Free Culture¹¹ je iniciativa financovaná z Norských fondů a realizovaná sekci ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu Úřadu vlády ČR¹², která se snaží podporovat kulturu soucitu, tolerance a porozumění. V rámci projektu byl proveden výzkum používání internetu a podány zprávy o viktimizovaných komunitách a jejich boji.¹³

Pokud jde o právní kroky, nezisková organizace In IUSTITIA¹⁴ je hlavním subjektem v České republice, který vede soudní spory a poskytuje právní a sociální pomoc obětem.¹⁵ Důležité je, že In IUSTITIA sleduje incidenty, které nemusí být nikdy nahlášeny policií, a vytváří tak banku informací, která je rozsáhlejší než policejní záznamy. Trendem, který In

IUSTITIA zaznamenala, je, že policie nemá tendenci vznášet obvinění proti pachatelům trestných činů z nenávisti všeho druhu, včetně nenávistných projevů, pokud k tomu není dotlačena obětími, které si mohou dovolit vynaložit energii a čas. Upozornil na to případ romského zpěváka Radka Bangy, který byl v roce 2017 vystaven záplavě nenávisti na internetu poté, co vyjádřil svůj nesouhlas s tím, že kapela známá nenávistnými a xenofobními texty dostala populární hudební cenu.¹⁶

In IUSTITIA při své práci zaznamenala neochotu mnoha lidí, kteří se stali terčem nenávistných projevů, kontaktovat policii v České republice. Často je to proto, že nevěří, že jim policie může v jejich situaci pomoci, ale také proto, že se obávají pomsty ze strany pachatele, nedůvěřují policii a trestněprávnímu systému nebo nemají dostatek informací o procesu oznámení trestného činu. Podle zkušeností In IUSTITIA orgány činné v trestním řízení často bagatelizují závažnost nenávistných projevů a výhrůžek, což vede k nedůvěře obětí v systém.¹⁷

Na vládní úrovni vypracovalo Ministerstvo vnitra ČR Koncepti boje proti extremismu a předsudečné nenávisti na období 2021-2026, která mezi své cíle řadí i průběžnou

9 Viz: <http://www.internet-hotline.cz/>.

10 Člověk v tísni, "Co víte o projevech nenávisti v online prostoru?", 1. března 2016. Dostupné [zde](#); přístup 5. září 2023.

11 Viz: <https://www.hatefree.cz/>.

12 Od roku 2016 není tato pozice na úrovni kabinetu. Zjištění průzkumu jsou diskutována [zde](#).

13 Viz: <https://www.hatefree.cz/o-hatefree>.

14 Viz: <https://in-ius.cz/>.

15 Člověk v tísni, "Co víte o projevech nenávisti v online prostoru?", 1. března 2016. Dostupné [zde](#); přístup 5. září 2023.

16 František Bikár, Romea.cz, "Cenu české občanské společnosti dostal romský hudebník Radek Banga za protest proti udělení hudební ceny neonacistické kapele", 12. dubna 2017. Dostupné [zde](#); navštíveno 5. září 2023.

17 ROMEA, Romea.cz, "Násilí z nenávisti a Romové v České republice", 4. července 2014. Dostupné [zde](#); přístup 5. září 2023.

prevenci pronikání extremistů do ozbrojených sil a policie.¹⁸ Tato koncepce mezi riziky úspěšného naplnění svého poslání uvádí, že její jednotlivé aspekty mohou být nakonec naplněny pouze formálně a povrchně. Na jaře 2020 proběhlo na Nejvyšším státním zastupitelství speciální “školení školitelů” vedené Úřadem pro demokratické instituce a lidská práva Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě na téma “zločin z nenávnosti”, kterého se zúčastnili zástupci Nejvyššího soudu, Ministerstva vnitra, Úřadu vlády ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Národní centrály proti organizovanému zločinu, Federace židovských obcí v ČR, In IUSTITIA a Fakulty sociálních věd Masarykovy

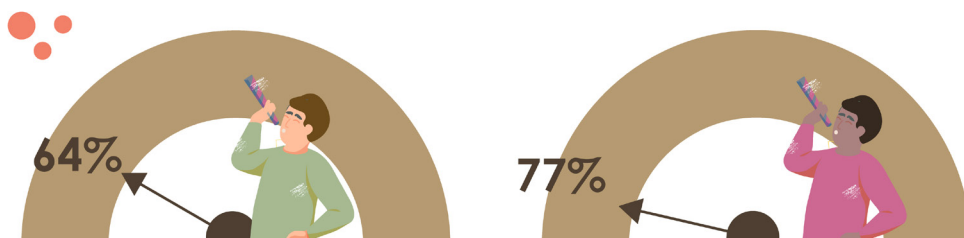
univerzity. Školitelé měli být vybaveni metodikou, výukovými materiály a hodnotícími nástroji pro provádění takových školení s dalšími osobami na dalších čtyřech navazujících seminářích v tomto roce, ale realizován byl pouze jeden pro státní zástupce působící na Městském státním zastupitelství v Praze a Krajském státním zastupitelství v Praze. Další tři se uskutečnily v březnu 2021 pro soudce, státní zástupce a jejich asistenty. Uskutečnil se také online seminář na téma „Nenávistné projevy na internetu“, zaměřený na tuto stále častější problematiku a také na „revenge porn“, jehož obsah zahrnoval civilní žaloby, trestní kauzy, aktuální právní úpravu, problematiku dokazování a trestní odpovědnost.

Předchozí zjištění o nenávistných projevech vůči Romům na internetu

V roce 2014 provedla agentura MEDIAN pro iniciativu Hate Free Culture reprezentativní průzkum mezi 1 000 mladými lidmi ve věku 15 až 25 let.¹⁹ Z průzkumu o jejich zkušenostech s nenávností na internetu vyplynulo, že více než polovina mladých lidí považuje nenávistné projevy, které vidí na internetu, za tak běžné, že nemá smysl na ně reagovat.

bylo testováno pomocí otázek, v nichž byla v polovině případů náhodně zmíněna romská etnicita. Při odpovědi na hypotetickou otázku o hlučných mladých lidech v autobuse 64 % respondentů uvedlo, že by jim taková situace vadila, ale když byla otázka položena na romskou mládež, která se takto chová, číslo vyskočilo na 77 %.

Průzkum také zjistil, že tito uživatelé internetu mají na Romy vyšší nároky než na ostatní, což

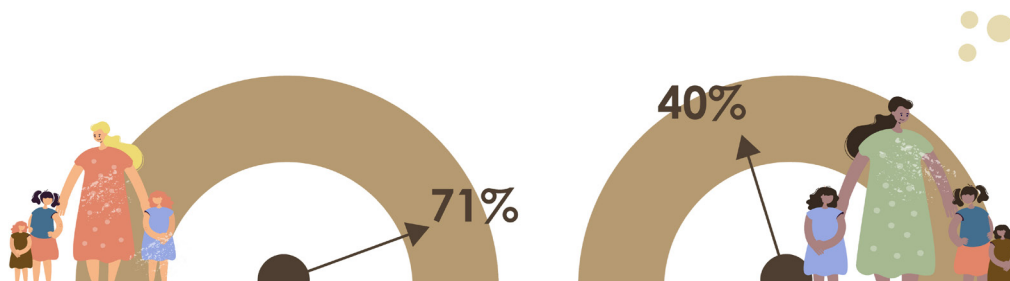

18 Ministerstvo vnitra České republiky, Koncepce boje proti extremismu a předsudečné nenávnosti 2021-2026, Praha: květen 2021, schválena usnesením vlády č. 563 ze dne 21. června 2021 [Ministerstvo vnitra České republiky, Koncepce boje proti extremismu a předsudečné nenávnosti 2021-2026, Praha: Květen 2021, schváleno usnesením vlády č. 563 ze dne 21. června 2021].

19 Hate Free Culture, “Výzkum: 11. února 2015: “Mladí neměří Romům stejným metrem”. Dostupné [zde](#); přístup 31. října 2023.

Podobně na otázku, zda si chudá matka trojčat zaslouží sociální dávky, odpovědělo 71 % respondentů ano, ale při otázce, zda si

chudá romská matka trojčat zaslouží sociální dávky, klesl tento počet na pouhých 40 % respondentů.

Tyto odpovědi se lišily i v souvislosti s vizuálními představami. Obrázek stereotypně neromského pracovníka byl považován za obrázek, který ukazuje, že „odpočívá“, ale stereotypně romská osoba ve stejné póze byla spíše považována za obrázek pracovníka, který se „fláká“. Podobně obrázek dívky, kterou na ulici fackuje starší muž, byl považován za obrázek napadení, pokud se jednalo o osoby, které nebyly stereotypně romské, ale pokud byly stereotypně romského vzhledu, respondenti častěji uváděli, že ženu kárá její manžel.

většinovému názoru a na takové projevy kriticky reagovat. Zajímavé je, že respondenti často uváděli, že kdyby znali správný protiargument, který by měli použít, pak by se k nenávistným materiálům vyjádřili, ale nevěděli, jak na to.

Tento průzkum také potvrdil předchozí výzkum, který zjistil, že neromští Češi, kteří mají bezprostřední osobní zkušenost s Romy, hodnotí takové situace méně stereotypně než ti, kteří se s Romy nikdy nesetkali. Potvrdil také předchozí zjištění, že mladí lidé, kteří získávají informace především z elektronické komunikace s rodinou a přáteli a ze sociálních sítí, častěji podléhají nenávistným hoaxům a jsou k různým skupinám, zejména k Romům, kritičtější.

Sociolog Daniel Prokop tehdy také poznamenal, že chápání toho, co je trestný čin z nenávisti nebo rasově motivovaný trestný čin, bylo mezi respondenty značně rozdílné a hraničilo s naprostým nepochopením tohoto pojmu. Někteří se domnívali, že příkladem „trestného činu z nenávisti“ je okradení neromského taxikáře Romem, a spíše tvrdili, že Romové jsou rasisté vůči neromům a že neromové nejsou rasisté. Ti, kteří dokázali rozlišit mezi trestnými činy motivovanými finančním ziskem a trestnými činy motivovanými nenávistí, uvedli, že podle nich jsou Romové i Neromové stejně rasistictví.²⁰

Analýza také odhalila, že šíření nenávisti a zavádějících informací prostřednictvím sociálních médií napomáhá pasivita uživatelů vůči urážlivému obsahu. Více než polovina respondentů uvedla, že takové projevy ignoruje, protože má pocit, že nemá smysl na ně reagovat (55 %); 35 % respondentů dokonce uvedlo, že se bojí jít proti

Průzkum byl znovu proveden v roce 2021 a jeho výsledky byly porovnány s výsledky průzkumu z roku 2014. Obecně lze říci, že cílová skupina vykázala „pozitivní posun v informovanosti ohledně rasismu a povědomí o násilí z nenávisti“.²¹ Zvláštní zlepšení bylo možné pozorovat v povědomí respondentů o tom, co představuje násilí z nenávisti, a v reakci na urážlivý humor, nicméně celkové odpovědi nadále ukazovaly obecný trend předsudků vůči Romům.

20 Viz: <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=126685&tmplid=50>.

21 Hate Free Culture, „Výzkum postojů mladých Čechů k lidským právům a právům obrožovaných menšin“, 18. října 2021. Dostupné zde; přístup 31. října 2023.

Kulturní životnost anticiganistických stereotypů

Stereotypní názory na Romy přetrvávaly v Evropě po staletí a předcházely vzniku dnes již přežitých teorií o “rase”, které se vyvinuly v 19. a 20. století. Tyto kulturně zakořeněné stereotypy jsou základním stavebním kamenem dnešní nenávisti a vedou k závažným důsledkům, včetně sociálního vyloučení Romů a jejich napadání násilnými útoky, které mohou mít fatální následky.

Anticiganismus jako takový je v Evropě aktuální společenskou hrozbou, jak zdůraznila analytická srovnávací studie, kterou v roce 2020 provedl projekt Remember and ACT! (Re-ACT) mezinárodní síť proti kybernetické nenávisti společně s francouzskou organizací LICRA, českou organizací ROMEA a rakouskou organizací SYNYO. Tato studie analyzovala nenávistné projevy na internetu a prokázala silné vazby mezi těmito dnešními výstupy a praktikami, které byly kdysi obvyklé pro nacistickou propagandu. Staré polopravdy, mýty a stereotypy o Romech jsou nyní recyklovány prostřednictvím mechanismů, které tyto kulturně zakořeněné postoje oživují.²²

Zpráva Re-ACT zjistila, že anticiganismus na internetu je na vzestupu a že normalizace nenávistných projevů vůči Romům přetrvává. Výrazy, které by před třiceti lety používaly pouze krajně pravicové skupiny na okraji společnosti, nyní používají běžní lidé na internetu i mainstreamoví politici. Vymyšlená obvinění, hoaxy a manipulativní obsah spoléhá na to, že příjemci již znají kulturní stereotypy o Romech. Mladé uživatele sociálních médií přitahuje také „humorný“ rasismus; směs ponižování, ironie a zesměšňování založená na anticiganistických stereotypech. Patří sem i trend popírání nebo relativizování faktů o genocidě Romů během druhé světové války.

Nejrozšířenější stereotypy zahrnují tvrzení, že Romové mají vrozené sklony k páchání trestné činnosti nebo že jsou oproti zbytku populace nezaslouženě zvýhodňováni. Na internetu, včetně řetězových e-mailů, se pravidelně šíří hoaxy o tom, že Romové údajně dostávají zdarma léky, za které musí neromové platit, nebo že pobírají vyšší sociální dávky než neromové. Tyto postoje se stávají součástí sdílené mainstreamové identity neromských obyvatel a slouží jako „hromosvod“ pro frustraci, kterou tito lidé pocítují z problémů v české společnosti, především ekonomického charakteru, pro které nevidí řešení.²³

Větším problémem je, že česká veřejnost má 33 let po přechodu k demokracii stále minimální povědomí o tom, co lidská práva a nediskriminace obnášejí. Dokonce i veřejnoprávní média nedbale vysvětlují veřejnosti například rozdíl mezi Radou Evropy a Evropskou komisí. Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku je sice známější a pomohl desítkám lidí v České republice, ale i média si ho pletou se Soudním dvorem Evropské unie v Lucemburku. Orgány, jako je Evropská komise pro rasismus a nesnášenlivost Rady Evropy, která v roce 2011 vydala Obecné doporučení o boji proti anticiganismu a diskriminaci Romů a v roce 2020 jej revidovala, zůstávají pro českou veřejnost neznámé; doporučení těchto odborných orgánů vládě nejsou ve veřejném diskurzu brána vážně a veřejnost se s nimi neztotožňuje. To usnadňuje těm, kdo prosazují protiunijní rétoriku, naznačovat, že „lidskoprávní ideologie“, jak ji označuje jeden z bývalých českých prezidentů, je ideologie přicházející ze „Západu“, která je cizí a zaslouží si odmítnutí.

22 Selma Muhic Dizdarevic, ROMEA, *Srovnávací zpráva o fenoménu online anticiganismu*, 2021, INACH, projekt Re-ACT. Dostupné [zde](#); přístup 26. října 23.

23 *Tamtéž*.

Od online k offline nenávisti

V červnu 2023 zemřel v Brně mladý Rom na následky zranění, která utrpěl při pouliční rvačce. Policie zadržela podezřelého, kterého identifikovala pouze jako “cizího státního příslušníka”, ale podle médií se jednalo o Ukrajince. To vyvolalo obrovské množství xenofobních a rasistických nenávistných projevů vůči Ukrajincům ze strany romských uživatelů sociálních sítí a v létě následovaly další incidenty včetně výtržností v Krupce.²⁴ To vedlo k tomu, že někteří romští uživatelé sociálních sítí, včetně živých streamů, vysílali dezinformace na stránkách, jako je Facebook. Policie zahájila vyšetřování a stíhání některých těchto nenávistných projevů.

Od začátku ruské invaze na Ukrajinu v únoru 2022 se počáteční příval sympatií k Ukrajincům hledajícím dočasnou ochranu změnil v agresivní odpor k těmto lidem u některých skupin obyvatelstva, včetně Romů. Situace je složitá,

nicméně souvislost mezi nenávistí na internetu a násilím v reálném světě je jasná a není specifická jen pro tento konkrétní střet. Příležitost pro extremistická hnutí a populistické skupiny zneužít situace, jako je tato, k šíření dezinformací a agendy prostřednictvím online platform je obrovská a existuje reálné riziko, že se promění v širší a extrémnější násilné projevy.²⁵

Zpráva ministerstva vnitra o extremismu za první pololetí roku 2023 uvádí, že nejrozšířenější hrozbou v zemi se stala antisystémová hnutí, která se organizují a rekrutují především prostřednictvím sociálních sítí.²⁶ V tomto širším kontextu je více než kdy jindy důležité zabránit tomu, aby se v online prostoru ukrýval rasistický a diskriminační obsah, který lze beztrestně zveřejňovat a sdílet. Pokud rasisté na internetu získají odvahu šířit a podněcovat násilí online, zvyšuje se riziko, že se to nakonec odrazí v trestných činech z nenávisti v reálném světě.²⁷

24 Romea.cz, “Policie vyšetřuje výtržnosti v Bílině, video z Brna, kde Romové v noci “loví” Ukrajince a vykřikují protiukrajinská hesla, a záběry z protestu v Krupce”, 19. července 2023. K dispozici [zde](#).

25 English.radio.cz, “Proč se střetávají ukrajinská a romská menšina”, 8. ledna 2023. Dostupné [zde](#).

26 Ministerstvo vnitra ČR, odbor bezpečnostní politiky. Praha, 1. 8. 2023, Projevy extremismu a předsudečné nenávisti, Souhrnná situační zpráva, 1. pololetí 2023.

27 ERRC, *Challenging Digital Antigypsyism*, 13. dubna 2023. Viz [zde](#).

ZJIŠŤOVÁNÍ NENÁVISTNÝCH PROJEVŮ

Romští dobrovolníci nahlásili projektovému manažerovi celkem **245 komentářů na internetu a příspěvků na sociálních sítích,**

které dosáhly úrovně nenávistných projevů. Některé příklady byly závažnější než jiné a ne všechny byly jednoznačně trestné.

Pracovní definice nenávistných projevů použitá pro tento projekt zněla:

V veřejné podněcování k diskriminaci, nenávisti nebo násilí vůči skupině nebo jejím jednotlivým členům, kteří jsou již chráněni zákonem jako zvláště zranitelní (kvůli svým schopnostem, etnickému původu, pohlaví, náboženství, sexuální orientaci nebo barvě pleti), pokud takové podněcování zahrnuje dehumanizující výrazy nebo výroky o údajné méněcennosti skupiny nebo urážky, které jsou tabu.

Dobrovolníci nejčastěji vyhledávali na Facebooku, Instagramu, TikToku a Twitteru následující slova:

Search

Cikán

Cigán

Dávky

Hitler

Špíny

Opice

Černý

Svině

Natálka

Romea

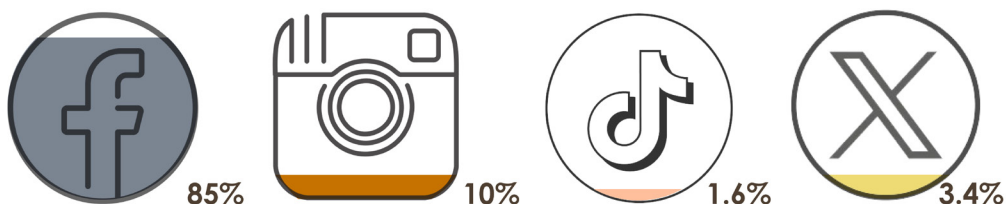
Bylo také zjištěno, že rasisté používají následující výrazy, aby se vyhnuli cenzuře ze strany správců nebo případnému trestnímu stíhání, když sdílejí své názory na Romy a další, zejména sociálně marginalizované osoby:

- “Kofola” je obchodní název tradičního českého limonádového nápoje, který se podobá cole, a proto má tmavě hnědou barvu, a stal se také slangovým výrazem pro Romy.
- Nejpoužívanější je termín “nepřítřpůsobiví”, který pochází z dob vlivu nacistické pseudovědy na české mluvčí a používají ho i mainstreamová média.

ZJIŠŤOVÁNÍ NENÁVISTNÝCH PROJEVŮ

- Dalším takovým výrazem je “*morgoš*”, záměrně zkomolená verze známějšího slangového výrazu “*čigoš*” (“gyppo”).

Naprostá většina těchto nenávistných projevů (přibližně 90 %) byla monitorována prostřednictvím Facebooku, který je nepoužívanější platformou sociálních médií v České republice. Velká část aktivit se zde může skrývat v “uzavřených skupinách”, které řada lidí využívá k vyjádření svých frustrací. Na druhém místě se umístil Instagram, následovaný Twitterem a TikTokem. Na jiných sociálních sítích dobrovolníci nehledali. Dobrovolníci také sledovali diskuse na českých zpravodajských serverech a dalších webových stránkách.

245 příkladů se z hlediska obsahových skupin člení následovně:

- 88 nenávistných komentářů šířící **protiromské stereotypy** (Romové jsou všichni na sociálních dávkách, Romové nepracují, Romové mají až deset dětí, Romové jsou kriminálníci atd.);

V tomto příkladu uživatelka Dagmar Pašková říká, že Romové “nejsou lidé”, protože se bojí práce, nechtějí pracovat a chtějí jen sociální dávky. Dále říká, že by se měli “vrátit tam, odkud přišli”. Někdo s nečeským příjmením reaguje, že by se měla “vrátit tam, odkud přišla”, a třetí osoba reaguje, aby se druhá osoba “vrátila na Ukrajinu”.

- 43 nenávistných komentářů zaměřených na Romy a uprchlíky. V těchto komentářích lidé přirovnávali Romy k nebělošským uprchlíkům, uráželi uprchlíky obecně nebo uráželi konkrétně ukrajinské Romy (například: “Ti černí zmrdi by se měli všichni vrátit tam, odkud přišli...”);

Uživatel Libor Jahoda říká, že “Cikáni” by měli být deportováni do Ruska, kde “budou vědět, co s nimi”. Sdílí článek, v němž aktivisté vyzývají romskou menšinu v ČR, aby pomohla s ubytováním ukrajinských Romů, kteří žádají o dočasnou ochranu. Jedná se o jeden z komentářů, kvůli kterému projekt podal trestní oznámení.

- 42 nenávistných výroků namířených proti Romům v souvislosti s druhou světovou válkou (výroky o vyhlazení Romů, popírání romského holocaustu nebo vyjadřování sympatií s nacisty);

Všechny tyto komentáře se týkají holocaustu, Židů a Romů. První komentář si stěžuje na to, že památník v Terezíně je údajně opomíjen ve prospěch památníků v místech, kde byli Romové v koncentračních táborech, a klade řečnickou otázku: “Kdo bude navštěvovat památník cikánů? Nikdo, a už vůbec ne samotní cikáni.”

Druhý komentář tvrdí, že místo označované za koncentrační tábor byl ve skutečnosti “jen” pracovní tábor a že se to může stát jen v České republice, a dodává, že “Cikánům projde všechno, oni už v podstatě mají komunismus”.

Závěrečný komentář zní: “Kdyby Židé nebyli takové bestie, nikdy by nikoho nenapadlo stavět vyhlazovací tábory a Cikáni by žili. Je hrozné, kam se hon na zlé židy dostal. Většina “židů” zabitých na seznamech byli podle norimberských zákonů jen židé. Nechutné.” Použití malých písmen je pravděpodobně záměrné.

Tento komentář se týká koncentračního tábora v Letech u Písku, kde byli vězňeni Romové, a uživatel v něm označil vládního zmocněnce pro lidská práva,

českou vládu a agenturu ROMEA: “Byl to pracovní tábor, ne koncentrační. Ale chápu to, pro cikány je práce totéž co smrt.”

- **26** nenávistných komentářů zaměřených na používání termínu „Cikán“ (česky *Cikán*, slovensky *Cigán*) oproti termínu „Rom“. *Cigán* je rasová nadávka. Hlavní společnou myšlenkou bylo, že se tito lidé vysmívali slovu „Rom“ a ukazovali prstem na „Cikány“, které chápali jako kriminálníky, uživatele drog atd. Klíčovým tématem bylo, že slovo „Cikán“ je podle nich správný termín. Záměrné používání malého písmene je projevem neúcty k myšlence, že tito lidé jsou vlastní etnickou nebo národnostní skupinou;

Odpověď uživateli @CT24zive

Měla říct, že to je prostě vtíp.

Mimo to, cikán krade od pradávna - věděli jste třeba, že v dřívějších dobách měli v kmenu povolání zloděj koní? Dělá se z toho moc velké haló. Já třeba zbožňuju černý humor a ten je mnohdy mnohem horší, než tenhle čajíčkový fór...

8:59 dop. · 5. 3. 2021 · Twitter for Android

V tomto komentáři se částečně píše: “Cikáni kradli od nepaměti, věděli jste například, že za starých časů měli ve svém kmeni povolání zloděje koní?”

- **26** nenávistných komentářů se týkalo různých kontroverzí, které byly zveřejněny a týkaly se Romů (případ zabití Stanislava Tomáše policií v roce 2021, případ internetického násilí mezi Čechy a Romy na koupališti v Dubí v roce 2022, případy (údajného) napadení Romů ukrajinskými občany v roce 2023).

Reakce na článek v bulvárním deníku *Blesk* o zabití Roma Stanislava Tomáše. V prvním komentáři je zpochybňováno, zda smrt byla důsledkem policejního zásahu proti němu. Třetí komentář činí totéž a dodává:

joun: On zemřel po zákroku policie? To už takto rozhodí soud? Pokud ano, potom by název článku odpovídal, ale pokud ne, tak je to zpráva zavádějící a stejně podněcující jako v USA senátorka Watersová.

(24. 07. 2021 17:22) [reagovat](#)

fremodyn: Autor příspěvku dlouhodobě nerespektoval pravidla diskuse...

(25. 07. 2021 07:14) [reagovat](#)

Anonym: "..., který zemřel po zásahu policie". Proc porad vyťahujete tuhle lez. Fetak se predavkoval a ted se za tim hleda buh vi col. Delaji z nej svatouska jen proto, ze to byl cigos. Tenhle byl, stejne jako ten cernosskej recidivista a fetak, problem pro spolecnost a bez nich bude svet hezci. A jeste by me zajimalo, jestli nekdo z tech jeho pribuznych co ho tak oslavujou, zaplati majitelum tu rozflakany auta.

(24. 07. 2021 16:25) [reagovat](#)

„Proč tu lež pořád recyklujete? Předavkoval se narkoman a teď za tím všichni hledají bůhvíco. Dělají z něj svatého jen proto, že byl cikán. Byl pro společnost stejný problém jako ten černý recidivista a narkoman [to je narážka na George Floyd a v USA] a svět je lepší bez obou z nich. Mě by spíš zajímalo, jestli [Tomášovi] příbuzní, kteří ho oslavují, zaplatí majitelům aut, která poškodil.”

- **20** nenávistných komentářů se týkalo případu popálené Natálky Kudrikové a předčasného propuštění dvou ze čtyř neonacistických žhářů, kteří v roce 2009 zapálili dům její rodiny, z vězení.²⁸ Jejich propuštění vyvolalo na sociálních sítích obrovskou vlnu emocí a Natálka se stala terčem mnoha nenávistných projevů.

²⁸ Radio Prague International, 16. 5. 2023, “Žhář viněni z pumového útoku na romský dům dostali předčasné propuštění”, dostupné na: <https://english.radio.cz/arsonists-guilty-firebomb-attack-roma-home-get-early-release-8783171>, navštíveno 5. 9. 2023.

Tento komentář reaguje na zprávu, že dva ze čtyř neonacistických žhářů, kteří mají na svědomí žhárství a doživotní zmrzačení Natálie Kudrikové, byli podmíněčně propuštěni. Uživatel píše: „Nechápu, proč je vůbec zavírali, když chtěli jen opáleným spoluobčanům dopřát další dávku léčby...”.

Žádný z nenávistných projevů, které dobrovolníci identifikovali, nebyl nahlášen správcům stránek, na nichž byl nalezen, ani společností provozujícím sociální média jako projev porušující komunitní standardy. Je to proto, že když jsou takové projevy odstraněny, zmizí důkazy o nich, a tím zmizí i důkazy pro právní kroky. Pouze jeden z trestních případů se dostal do fáze trestního stíhání, kdy byl pachatel vyzván, aby své příspěvky odstranil, a skutečně tak učinil (níže popsany případ “Guru Smok”).

Podaná trestní oznámení

Ze všech zjištěných nenávistných projevů bylo podáno trestní oznámení na **10 osob** za opakované projevy nenávisti na internetu. Ačkoli nenávistných komentářů bylo mnoho, často byly vyjádřeny jako osobní názory za použití pasivně vyjádřeného jazyka a často nedosahovaly úrovně projevů, které lze trestně stíhat.

Tyto stížnosti dosud vedly k:

- JEDNO** trestní stíhání skončilo odsouzením a podmíněným trestem odnětí svobody.
 - JEDNO** vyšetřování, které skončilo přestupkovým řízením a pokutou.
 - JEDNO** vyšetřování, jehož výsledkem nebylo vzneseno žádné obvinění na žádné úrovni.
- V době psaní tohoto článku stále probíhá **SEDM** trestních stíhání.**

Devět stížností se týkalo případů nenávistných projevů na Facebooku a jedna na TikToku. U většiny stížností byl jako důkaz použit více než jeden příspěvek, které lze rozdělit následovně:

- 8 reakce na obsah mainstreamových (nikoli bulvárních) médií
- 3 reakce na obsah, který sdílel předseda SPD Tomio Okamura

ZJIŠŤOVÁNÍ NENÁVISTNÝCH PROJEVŮ

- 3 odpovědi ostatním uživatelům Facebooku
- 2 podezřelý reaguje na svůj vlastní příspěvek
- 4 příspěvky bez odkazů na jakýkoli online obsah
- 1 příspěvek na stránce TikTok sdílející média
- 1 příspěvek sdílející obsah z okrajové webové stránky, který se překládá jako „Žádná politická korektnost“
- 1 příspěvek sdílející obsah z okrajové webové stránky, který se překládá jako „Krásný svět“
- 1 příspěvek sdílející obsah z webové stránky s názvem novinkov.cz, která má být zaměněna za mainstreamové médium novinky.cz
- 1 napište příspěvek na facebookovou stránku místního policejního oddělení
- 1 příspěvek na facebookové stránce bulvárního deníku Blesk

Pachatelé, na které byla podána trestní oznámení

Guru Smok: Tento facebookový profil útočí nejen na Romy, ale na všechny uprchlíky, včetně Ukrajinců. Trestní oznámení na něj bylo podáno na základě více než jednoho případu nenávistných projevů:

3. února 2021	<p>Tak už je konečně začneme střílet !!!
Pak sem ti čmoudi už nepolezou</p> <p>Like • Reply • Message • 10m</p>	Komentář k příspěvku, který na Facebooku sdílel předseda fašistického politického hnutí SPD Tomio Okamura.
28. ledna 2022	<p>To se bojí říct srat na cikány a do plynu s nima ? Rozjedeme znovu Osvětím a tyhle mrdky tam nacházíme !!!!
Smrt všem cikánům</p> <p>Like • Reply • Message • 10m</p>	Okomentujte příspěvek sdílený Okamurou na Facebooku.
21. dubna 2022	<p>Měli by ty svině černý postřílet !!!!
Smrt všem cikánům</p> <p>Like • Reply • Message • 10m</p>	Komentář k online reportáži zveřejněné serverem CNN Prima News na Facebooku.
7. května 2022	Musíme je všechny postřílet a toho blba umučit Like • Reply • Message • 10m	Okomentujte příspěvek sdílený Okamurou na Facebooku.
30. května 2022	Já bych vědel co ty odporný čmoudy zastřelili!!!! Like • Reply • Message • 10m	Komentář k příspěvku sdílenému CNN Prima News na Facebooku.
31. května 2022	Zabít všechny ukrajince !!! Af Ukrajina shoří!!!! Smrt těm špinám. Like • Reply • Message • 10m	Okomentujte příspěvek jiného uživatele Facebooku.
31. května 2022	<p>Ukačka zasrany táhněte už do prdele !!!
Přisahám na vše co je mi svaté že vás od teď začnu osobně zabíjet !!! Smrt ukrajíně smrt příživníkům !!!! Chcipnete.</p> <p>Like • Reply • Message • 10m</p>	Okomentujte příspěvek jiného uživatele Facebooku.

Trestní oznámení proti Guru Smokovi se dostalo až ke státnímu zástupci. Výsledkem trestního stíhání bylo: “podmíněné odložení podání návrhu na potrestání podezřelého, a to usnesením státního zástupce ze dne 12. ledna 2023, které nabylo právní moci dne 3. února 2023, přičemž podezřelému byla stanovena zkušební doba v trvání 8 měsíců.”

Libor Jahoda: Tento uživatel Facebooku komentuje především denní zprávy, sdílí články na sociálních sítích a vyjadřuje se k nim. Jeho slovník byl velmi rasistický a používal jazyk plný stereotypů o Romech, uprchlících a Ukrajincích a také mnoho emotikonů. Byl snadno identifikovatelný, protože bydlel v Ostravě a pracoval jako vrátný a ochranka pro agenturu DEFENDIT.

2. dubna 2022	No jo, cigoši se bojíte o dávky! 💪 Like • Reply • Message • 10m	Komentář k příspěvku sdílenému zpravodajským serverem idnes.cz na Facebooku.
15. dubna 2022	Cikány deportovat do Ruska. Tam už si s nimi poradí. 🇷🇺 🇷🇺 🇷🇺 🇷🇺 🇷🇺 🇷🇺 🇷🇺 🇷🇺 🇷🇺 🇷🇺 Like • Reply • Message • 10m	Komentář k příspěvku sdílenému zpravodajským serverem idnes.cz na Facebooku.
23. května 2022	Vraťte je zpátky na Ukrajinu či do Maďarska! Stejně jim jde jenom o sociální dávky!!! 🇷🇺 Like • Reply • Message • 10m	Komentář k příspěvku sdílenému zpravodajským serverem novinky.cz na Facebooku.
24. května 2022	No konečně někdo s těmi vychcanými příživníky začal něco dělat!!! Ale naše vláda to není!!! 🇷🇺 🇷🇺 🇷🇺 🇷🇺 🇷🇺 🇷🇺 🇷🇺 🇷🇺 🇷🇺 🇷🇺 Like • Reply • Message • 10m	Komentář k příspěvku sdílenému zpravodajským serverem idnes.cz na Facebooku.
2. června 2022	No samozřejmě. Zase ti vychcaní, líní cigoši!!! Like • Reply • Message • 10m	Komentář k příspěvku sdílenému zpravodajským serverem novinky.cz na Facebooku.

Tento uživatel nebyl stíhán pro trestný čin, ale byla mu uložena pokuta v přestupkovém řízení. Výše této pokuty není v době psaní tohoto článku ještě známa.

ZJIŠŤOVÁNÍ NENÁVISTNÝCH PROJEVŮ

Mirek Opava: Mirek Opava na svém facebookovém profilu zveřejňuje názory na Ukrajince, Romy a obyvatele České republiky tmavé pleti. Bydlí v Praze.

18. listopadu 2020	 <p>Prostreno (smajlici) opet soubor retardu!!! Ukacko, cigos, čobol, a mongol s nejvyc vyfetlym rypakem na sve!!! Ucko říká domaci nudlí???</p> <p>Like • Reply • Message • 10m</p>	Příspěvek na Facebook.
5. května 2022	 <p>Cikani z UA si stezujou na vse,co maj zadarmo???</p> <p>Like • Reply • Message • 10m</p>	Příspěvek na Facebook.
	 <p>Presne!!!Mrdky zasyfлены,mrchozroutsky!!! Humusarny.Zkurvysynskej odpad,vymitit!!!!</p> <p>Like • Reply • Message • 10m</p>	Odpovězte na komentář k výše uvedenému příspěvku.
11. května 2022	 <p>Fuck off cerny mrdky cikansky, UA.</p> <p>Like • Reply • Message • 10m</p>	Příspěvek na Facebook.
2. června 2022	 <p>Smradlavy cigose z Ukrajiny!!! Popravit!!! Spiny zkurvysynsky!!! At zdechnou!!!</p> <p>Like • Reply • Message • 10m</p>	Příspěvek na Facebook.

V případě tohoto uživatele bylo trestní stíhání zastaveno, protože, jak napsala policie, “se nepodařilo zjistit žádné skutečnosti odůvodňující zahájení trestního stíhání”.

FILEE: Uživatel, který si říká FILEE, reagoval na příspěvek na TikToku na účtu organizace ROMEA. Původní příspěvek se týkal využití moderních technologií k vyobrazení toho, jak to vypadalo v koncentračním táboře pro Romy z doby druhé světové války v Letech u Písku. Video popisuje kruté, nelidské a ponižující zacházení a mučení vězňů koncentračního tábora, z nichž většinu tvořili Romové, na základě skutečných historických událostí.

20. května 2023	 <p>Super, škoda, že se to neděje i dnes...</p> <p>Like • Reply • Message • 10m</p>	Odpověď na příspěvek TikTok společnosti ROMEA.
-----------------	--	--

Správci účtu nemají jinou možnost, než příspěvek ponechat, aby se zachovaly důkazy o tomto trestném činu. Vzhledem k tomu, že toto trestní stíhání stále probíhá, nejsou v době psaní tohoto článku k dispozici žádné další informace.

Krtek Diktátor: Uživatel, který si říká Krtek Diktátor, se vyjádřil k veřejnému příspěvku na Facebooku sdílenému z facebookové stránky serveru Extra.cz. V příspěvku sdílel článek o podmíněném předčasné propuštění vítkovských žhářů, kteří jsou pachatelé rasově motivovaného žhářského útoku na romskou rodinu ve Vítkově na Opavsku z roku 2009, při kterém dvouletá Natálka utrpěla popáleniny na 80 % těla.

16. května 2023

A kolik zvířat zabili ty hnědý zlatička, z kolika psů a koček si udělali sádlo a nikdo nic nic, kolik jich utejrali, co? Tyhle zrůdy z Pákistánu si nic dobrého nezasloužej, takže ňáká Natálka nezámjem...

Like • Reply • Message • 10m

Komentář k příspěvku zpravodajského serveru Extra.cz na Facebooku.

Vzhledem k tomu, že toto trestní stíhání stále probíhá, nemáme v době psaní tohoto článku k dispozici žádné další informace.

Michal Aris: Uživatel Michal Aris zveřejnil na svém facebookovém profilu několik hanlivých příspěvků proti Romům, podle kterých žije ve Frýdku-Místku.

Aris veřejně komentoval facebookový příspěvek stránky *Mimoňové*, která sdílela článek z deníku *Extra.cz* informující veřejnost o tom, že popálená Natálka se bojí propuštěných žhářů, protože jí svým trestným činem způsobili vážné a celoživotní zdravotní problémy. Facebooková stránka zkopírovala titulek článku, který zněl „Popálená N. se bojí propuštěných žhářů: Její matka říká, že bere antidepresiva a odmítá vycházet z pokoje“ a připojila fotografii rodiny.

Šlo o podmíněné předčasné propuštění pachatelů rasově motivovaného žhářství proti romské rodině ve Vítkově na Opavsku v roce 2009, při kterém dvouletá Natálka utrpěla popáleniny na 80 % těla a nyní trpí zdravotními následky do konce života.

12. května 2023

Se ani nedivím ze ma strach, vsak tu praci udelali spatne.

Like • Reply • Message • 10m

Okomentujte příspěvek na facebookové stránce Mimoňové.

Vzhledem k tomu, že toto trestní stíhání stále probíhá, nemáme v době psaní tohoto článku k dispozici žádné další informace.

Michal Krčma: Tento uživatel sdílí článek z webu *Bezpolitickékorektnosti.cz* s názvem; *“Cikáni si mohou dovolit téměř vše, systém diskriminuje slušné lidi, seniory a děti”* a komentuje jej, přičemž veřejně vyzývá k tomu, aby byli Romové posíláni do plynových komor, tedy vyhlazováni nebo vražděni.

9. prosince 2019

Do plynu s něma všechnyma do posledního.

Like • Reply • Message • 10m

Ted' hned!!!!

Like • Reply • Message • 10m

Příspěvek na Facebooku sdílející článek Bezpolitickekorektnosti.cz s názvem: „Cikáni si mohou dovolit téměř vše; systém diskriminuje slušné lidi, seniory a děti“.

Okomentujte jeho vlastní příspěvek.

Vzhledem k tomu, že toto trestní stíhání stále probíhá, nemáme v době psaní tohoto článku k dispozici žádné další informace.

Petr Szweda: Tento uživatel z Karviné okomentoval veřejně přístupný a viditelný status na facebookovém profilu Městské policie Karviná. Příspěvek se týkal monitorovací akce na jednom z městských oddělení s přiloženými fotografiemi, z nichž bylo zřejmé, že vyfotografované osoby jsou Romové.

20. června 2023

Chce to občanskou válku, jak v Jugoslávii. Abychom mohli tu špínu povraždit!

Like • Reply • Message • 10m

Komentář k příspěvku na facebookové stránce Městské policie Karviná.

Vzhledem k tomu, že toto trestní stíhání stále probíhá, nemáme v době psaní tohoto článku k dispozici žádné další informace.

Yemi Tofuk [*Poznámka překladatele: Jedná se o vtípnou identitu, která v češtině znamená „Je mi to jedno“*]: Tento uživatel zveřejnil rasistický komentář pod veřejně dostupným příspěvkem facebookového profilu bulvárního deníku Blesk.cz. Původní příspěvek, na který podezřelý reagoval, byl článek o tom, že výše popsání žhář z Vítkova byli propuštěni na svobodu po odpykání pouhých dvou třetin trestu.

12. května 2023

Vůbec nechápu, za co byli ve vězení, když svým opáleným spoluobčanům chtěli dopřát pouze další kúru...

Like • Reply • Message • 10m

Okomentujte příspěvek na facebookové stránce Mimoňové.

Vzhledem k tomu, že toto trestní stíhání stále probíhá, nemáme v době psaní tohoto článku k dispozici žádné další informace.

Vigo Karpatský: Tento uživatel zveřejnil výzvu k vyvraždění Romů a hanobil je jako etnikum přirovnáním k hmyzu (švábům) pod aktualizací statusu na facebookové stránce *“Krásně je na světě”* u článku o popálené Romce Natálce.

Článek, pod nímž se na této facebookové stránce vedla diskuse, vyšel 14. ledna 2023 na portálu novinkov.cz s titulkem *“Matka popálené Natálky nechce, aby šváb opustil vězení. Bojí se a nemůže se pořádně vyspat”*. Článek reagoval na informaci o možnosti podmíněného předčasného propuštění pachatelů rasově motivovaného žhářského útoku na romskou rodinu ve Vítkově (okres Opava) v roce 2009. Pod příspěvkem vyjadřujícím soucit s rodinou se rozvinula diskuse, do níž přispěl svými poznámkami i podezřelý.

15. února 2023

Ne, ani v tom domě nebyli legálně, starý nenastoupil do výkonu trestu, takže byl hledaný a dle svědků při požáru nosili ven první věci a až pak tu malou cikorku, až byla pěkně propečená.

Like • Reply • Message • 10m

když se zabijí švábi tak se taky nečeká až vyrostou.

Like • Reply • Message • 10m

Komentář k příspěvku na Facebooku.

Odpovězte na následující komentář k výše uvedenému příspěvku: „Co to má společného s hrůzou, kterou Natálka prožila, byla to malinké miminko? Mnoho lidí dnes nemá soucit.“

SHRNUTÍ ZJIŠTĚNÍ

Podrobná doporučení naleznete v naší doprovodné zprávě: *Stíhání nenávistných projevů na internetu: A Policy Guide for the Czech Republic.*

Cílem tohoto projektu bylo aktivně se zabývat nenávistnými projevy na internetu v České republice, a to především prostřednictvím dokumentace a stíhání takového obsahu tam, kde je to možné. Ze všech nenávistných projevů, které romští dobrovolníci identifikovali, bylo několik nejkriklavějších příkladů považováno za vhodné k právnímu postihu. Výsledkem projektových aktivit bylo zjištění a podání trestních oznámení na **10 osob za zveřejňování nenávistných projevů na internetu.**

V době zveřejnění této zprávy se jedno z těchto trestních oznámení dostalo až ke státnímu zástupci a pachatel byl donucen obsah odstranit a byl mu uložen podmíněný trest na 8 měsíců. Další bylo klasifikováno jako přestupek a byla mu uložena pokuta, jedno bylo zamítnuto a ostatní zůstávají nevyřízena. Není přesně jasné, proč různí státní zástupci odmítli některé z těchto projevů stíhat nebo doporučili, aby byly klasifikovány pouze jako přestupky.

Obsah v těchto případech zveřejňovali převážně lidé, kteří ve snaze skrýt svou skutečnou identitu používali na internetu přezdívky. Z jejich používání jazyka a jmen, včetně přezdivek, se zdá, že všichni jsou muži nebo chtějí vypadat jako muži. Mnozí z nich zahrnuli Romy do seznamu několika dalších skupin, které jim vadily kvůli svému vzhledu nebo původu; jejich motivací byl obecný rasismus a xenofobie a konkrétněji anticiganismus.

Pro 90 % uživatelů byl nejoblíbenější sociální sítí Facebook, přičemž jeden nenávistný příspěvek byl dokonce zveřejněn na facebookové stránce

místního policejního oddělení. Zdá se, že velká část nenávistných projevů byla bezprostřední reakcí na mediální obsah, který vyvolal reakci. Pozoruhodné je, že 20 případů nenávistných projevů vůči Romům bylo vyvoláno zprávou o podmíněném předčasném propuštění dvou neonacistických žhářů, s nimiž se uživatelé sociálních médií zřejmě ztotožňují. Skutečnost, že jejich výzvy k většímu násilí vůči Romům byly v této souvislosti povoleny ke zveřejnění, aniž by je samy společnosti provozující sociální média označily, je znepokojující. Čtyři ze sedmi podezřelých, jejichž stíhání stále probíhá, zveřejnili tento druh obsahu.

Ačkoli se tento projekt zaměřil především na identifikaci případů nenávistných projevů na internetu, které splňují podmínky pro zahájení soudního řízení, romští dobrovolníci odhalili také množství nenávistných projevů a diskriminačního obsahu, které sice přímo nepodněcují k násilí, ale přesto poškozují společnost. Většina zjištěného obsahu nebyla násilná, ale sdílení diskriminačních výrazů a názorů vytváří toxické a rasistické online prostředí s potenciálem přelévání nenávisti do reálného světa. ERRC již řadu let odhaluje souvislost mezi nenávistnými projevy na internetu a násilím v reálném světě a opakovaně se přesvědčuje, jak nedostatek důsledků dodává rasistickým uživatelům odvalu sdílet nenávistné projevy na internetu a nakonec i mimo něj. Zdokumentováním různých typů nenávistných projevů a způsobů, jakými uživatelé využívají zdánlivě anonymní online prostor, a jejich řešením všemi dostupnými kanály mohou projekty, jako je tento, začít bojovat proti převažujícímu rasismu online.

Žádný z důkazů by se nepodařilo najít a trestní oznámení podat bez práce romských dobrovolníků, kteří se pustili do vyhledávání nenávistného a konfrontačního obsahu na internetu. Vždy je obtížné vyhodnotit, jaký dopad na lidi má ve skutečnosti vykonávání podobné práce, která je vystavuje nenávisti zaměřené proti skupině, jejímž jsou příslušníkem. Většina romských studentů-

dobrovolníků byla na rasistické stereotypy zvyklá již před zahájením projektu, podobně jako jejich vrstevníci z výzkumu z roku 2014, pro které byly podobné projevy tak běžné, že považovali za ztrátu času na ně reagovat. Důležité je, že romští dobrovolníci věří v hodnotu vykonávání tohoto druhu práce navzdory množství anticiganismů na internetu a jsou ochotni ji vykonávat.

”

Myslím, že tento projekt je opravdu důležitý, protože ukazuje, jak nebezpečný může být internet. Opravdu mě překvapuje, že je tolik nenávistných projevů vůči Romům, zvláště teď, když do České republiky přicházejí romští uprchlíci z Ukrajiny. Někdy mám pocit, že krutost těch lidí, kteří píšou nenávistné projevy na Facebook pramení z jejich vlastní životní frustrace. Je třeba na to více upozorňovat a více to z těchto sociálních sítí kontrolovat. Myslím, že takových projektů, jako je tento, by mělo být víc.

Veronika Banová
Dobrovolnice projektu a studentka práv na Západočeské univerzitě

errc